

شناسایی شرایط و امکانات ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای ایران

فرشاد آفاجانی^۱، ته‌مینه دانیالی^{۲*}، مهرداد نوابخش^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. دانشیار گروه جغرافیا، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. استاد گروه علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: tahmine.daniali@gmail.com

تاریخ دریافت: ۰۳ خرداد ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۳۰ مرداد ۱۴۰۳

چکیده

مقدمه: اگر فرض گرفته شود که دسترسی به رسانه‌ها و شبکه‌های دیداری و مصرف آنها، یکی از علل اصلی دگرگونی اجتماعی و حرکت در مسیر پیشرفت و تحقق اهداف توسعه پایدار به معنای عام آن است، مسأله اساسی این است که وضعیت مصرف رسانه‌ای در مناطق روستایی ایران، خواه رسانه‌های سنتی و جمعی و خواه رسانه‌های نوین، به چه نحو است؟ و یا برآورد شرایط و امکانات ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای ایران چگونه است؟

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی شرایط و امکانات ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای ایران، انجام شده است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و با رویکرد کیفی؛ دارای ماهیت ژرفانگر و اکتشافی است. بر این اساس، به منظور شناسایی شرایط و امکانات ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور، از مدل نظریه زمینه‌ای (گراندد تئوری)، و روش دلفی استفاده شده است.

قلمرو جغرافیایی: قلمرو پژوهش کل روستاهای ایران را شامل شده است.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از مصاحبه با متخصصان، مجموعه عوامل و شرایط موثر بر ایجاد شبکه تلویزیونی روستایی را مشخص کرد. این عوامل به پنج دسته اصلی تقسیم می‌شوند: (۱) شرایط و امکانات علی که شامل مطالعات جامع درباره نیازهای روستاهای ایران، آگاهی‌رسانی و آموزش برای بهره‌برداری بهینه از تلویزیون در روستاها، و تأمین منابع مالی لازم است. (۲) شرایط و امکانات زمینه‌ای که شامل شناخت اهمیت توسعه روستایی از طریق رسانه، مشارکت جوامع محلی، مدیریت یکپارچه، نوآوری در رویکردها، توسعه زیرساخت‌های فنی و ساماندهی مناطق روستایی است. (۳) دسته شرایط مداخله‌گر که شامل رویکردهای غیرمتمرکز، ارزیابی مستمر، برنامه‌ریزی جامع، بهره‌گیری از تجربیات جهانی، همکاری جوانان روستایی و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های محلی است. (۴) تدوین چشم‌انداز روشن برای روستاهای مجهز به تلویزیون، تقویت مدیریت یکپارچه، رفع موانع توسعه، و افزایش فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد از جمله راهبردهای پیشنهادی است. (۵) پیامدها که حاکی از آنست که ایجاد شبکه تلویزیونی روستایی می‌تواند به توسعه اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی روستاها و همچنین تقویت حاکمیت خوب در مناطق روستایی کمک کند. (۶) موانع اصلی که شامل محدودیت‌های ساختاری و نهادی، مشکلات اقتصادی و اجتماعی در روستاها، ساختار سیاسی کشور، چالش‌های دیجیتالی و برخی محدودیت‌های داخلی سازمان صدا و سیما است.

نتیجه‌گیری: پیاده‌سازی شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای کشور ممکن نمی‌شود، مگر با اجرای سیاست‌های خاصی مانند دگرگون‌سازی، این عبارت به این معناست که نیازهای روستاییان باید در جایگاه نخست قرار بگیرد.

کلیدواژه‌ها: شرایط و امکانات، شبکه تلویزیونی روستایی، روستاهای ایران.

مقدمه

امروزه، جامعه‌ای توسعه‌یافته تلقی می‌گردد که بتواند در چهارچوب نظام اجتماعی و اقتصادی مناطق مختلف جغرافیایی بر بعد فرهنگی تأکید کرده و خود را مبتنی بر قابلیت‌های موجود با شرایط جامع یادگیرنده برای هم‌سویی با تحولات رو به گسترش و سریع جامعه انطباق دهد. در این بین، رسانه‌های همگانی به کمک برنامه‌های مناسب جذاب و سرگرم‌کننده می‌توانند ارزش‌ها و افکار نوین را به کشورهای توسعه نیافته انتقال دهند. گسترش اندیشه‌های عقلانی و منطقی به دنبال خود بیداری افکار عمومی، ایجاد روحیه تعاون، بالا بردن سطح آگاهی، آموزش فنون و حرفه‌ها و مانند آن را در پی خواهند داشت و به این طریق، فرهنگ صحیح گسترش می‌یابد (گلشنی، جدیدی و اسکندری، ۱۳۹۱: ۸). طرفداران نقش رسانه‌ها در توسعه روستایی معتقدند رسانه‌ها با کارکردهای متنوع خود در ارتقای سطح دانستنی‌ها و معلومات عمومی و اعتلای سطح دانش فنی، مهارت‌های کشاورزی، معرف قشرهای روستایی، تشویق ذوق هنری آنها و در نهایت رسیدن به توسعه منابع انسانی به خوبی تأثیرگذارند (دراستیکل، ۱۳۸۲: ۴۸). از نظر آنها رسانه‌های جمعی نه تنها ابزار و عامل توسعه محسوب می‌شوند، خود هدف و شاخص توسعه نیز به شمار می‌روند (حاجی‌نژاد، پایدار و الالدین وندی، ۱۳۹۵).

جوامع و سکونتگاه‌های روستایی و کشاورزی به دلیل پراکندگی جغرافیایی، دسترسی دشوار و تفاوت‌های فردی و گروهی که باید در آن بر برخی از مشکلات مانند فاصله، ارتباطات متقابل و انتقال سریع دانش و اطلاعات فائق آمد، یکی از بهترین عرصه‌ها برای استفاده موثر از فن‌آوری‌های ارتباطی هستند (Arayesh, Sharifi & Porsaid, 2013). موضوعی که در دنیای امروز از بحث‌های کانونی توسعه به شمار می‌آید. فناوری اطلاعات که شکل بارز آن در رسانه‌های ارتباط جمعی و مطبوعات ظاهر می‌شود، در جریان دستیابی به توسعه‌ای همه جانبه و مطلوب در همه جوامع به‌ویژه در مناطق روستایی نقش حیاتی و پراهمیتی را بر عهده دارد (فرهنگی و روشندل اربطانی، ۱۳۸۳: ۸۶). در این بین، توسعه پایدار روستایی به شدت به فناوری ارتباطی از جمله رسانه‌ها وابسته است و با توجه به اینکه، در کشورهای در حال توسعه، بسیاری از مردم در روستاها زندگی می‌کنند و نواحی روستایی آنها جایگاه مهمی در برنامه‌های توسعه دارند، برنامه‌ریزی به منظور خلق زیربنای ارتباطی در نواحی روستایی در اولویت قرار دارد (ازکیا و ایمانی، ۱۳۹۴). رسانه‌ها پلی میان توسعه پایدار روستایی و کاهش فقر هستند، و همچنین برای افزایش تولید، حفظ محیط زیست (Sheng & Lu, 2020: 42513)، متنوع کردن درآمد خانوارها (Leng, Ma, Tang & Zhu, 2020: 3614)، بهبود شاخص‌های اجتماعی مانند بهداشت و آموزش (Neogi, 2019: 7)، ارائه خدمات بهتر و تبادل اطلاعات با شهروندان، تأثیر بسزایی دارد. همچنین طرفداران نقش رسانه‌ها در توسعه روستایی معتقدند که رسانه‌ها با تنوع کارکرد خود قادرند در ارتقای سطح دانش عمومی، دانش فنی، مهارت‌های کشاورزی و دامداری و تشویق ذوق هنری آنها نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا نمایند (رحمانی فضلی و بوذری، ۱۳۸۸: ۱۰۲).

همچنین قابل ذکر است در برخی از کشورهای در حال توسعه، بسیاری از معضلات اجتماعی مانند مهاجرت گسترده به شهرها، کمبود امکانات آموزشی و پایین بودن سطح دانش و اطلاعات عمومی با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی مرتفع شده‌اند. از سوی دیگر، کاهش مهاجرت روستاییان به شهرها و توسعه آموزش‌های روستایی از دستاوردهای مهم رسانه‌های روستایی به شمار می‌آیند. از دیگر آثار توسعه این فناوری می‌توان در زمینه اقتصادی به رشد صنایع دستی روستایی، کاهش فقر، رونق کشاورزی و در زمینه فرهنگی به تغییر جایگاه زنان نیز اشاره کرد. بدون شک بررسی بسیاری از تحولات روستاهای امروز در ایران و برنامه‌ریزی برای آینده آنها، بدون توجه به نقش و اهمیت توسعه رسانه‌ها غیرقابل تصور است. به همین دلیل امروزه تدوین و تنظیم سیاست‌ها و استراتژی‌های توسعه رسانه‌ها و شبکه‌های تلویزیونی به یک مسئله مهم برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران تبدیل گردیده است (ریاحی وفا و هدایتی، ۱۳۸۵: ۲۵).

با توجه این موضوع، اگر فرض گرفته شود که دسترسی به رسانه‌ها و شبکه‌های دیداری و مصرف آنها، یکی از علل اصلی دگرگونی اجتماعی و حرکت در مسیر پیشرفت و تحقق اهداف توسعه پایدار به معنای عام آن است، مسأله

اساسی این است که وضعیت مصرف رسانه‌ای در مناطق روستایی ایران، خواه رسانه‌های سنتی و جمعی و خواه رسانه‌های نوین، به چه نحو است؟ و یا برآورد شرایط و امکانات ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای ایران چگونه است؟ در این بین بدیهی است اقدام به هر گونه عملی قبل از طی مراحل اجرایی، امری کورکورانه و احتمالاً در برخی موارد بی‌نتیجه خواهد بود که این امر موجب صرف هزینه و زمان، بدون رسیدن به نتیجه دلخواه می‌باشد. صحبت از ایجاد یک شبکه تلویزیونی در زمینه کشاورزی-دامداری در سطح روستایی کشور از سال‌ها قبل به میان آمده است اما هیچ زمان وارد به مرحله اجرایی نشده است. در صورت داشتن یک شبکه اختصاصی روستایی، می‌توان با تولید برنامه در قالب‌های مختلف مانند مستند، آموزشی، مسابقه و ... نه تنها دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی و دامپروری بلکه سایر جوانان را به سمت فعالیت در این عرصه‌ها هدایت کرد. ایجاد و توسعه یک شبکه ملی و سراسری با محوریت توسعه روستایی می‌تواند زمینه‌هایی همچون کشاورزی، دامداری، زنبورداری، باغداری، پرورش ماهی و طیور، بوم‌گردی، گردشگری و کارآفرینی را شامل شود. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف شناسایی شرایط و امکانات ایجاد شبکه تلویزیونی در روستاهای ایران انجام شده است.

مطالعات گسترده‌ای در زمینه موضوع پژوهش حاضر در سطح داخلی و خارجی انجام شده است، ولی پژوهشگران سعی نمودند که به مطالعات جدید بپردازند و همچنین به مطالعاتی که همخوانی و مطابقت با پژوهش حاضر دارند پرداخته شده است.

امیری، زابلی‌زاده و طاعتی (۱۳۹۹)، در پژوهشی تحت عنوان، راهکارهای برنامه‌سازی تلویزیونی در راستای توسعه‌ی کشاورزی بر مبنای نظریه‌ی نشر نوآوری، به این نتایج دست یافتند، وضعیت فعلی برنامه‌های آموزش کشاورزی تخصصی و مناسب نبوده و بر همین اساس راهکارهای محتوایی و ساختاری ارائه شد، که شامل آگاه‌سازی، مهارت‌افزایی، همگامی با زیست بوم، استفاده از تجربیات سایر کشورها، ارتباط با پروژه‌ها و قالب‌های متنوع برنامه‌سازی می‌باشد. حیدری ساریان و باختر (۱۳۹۹)، پژوهشی تحت عنوان، بررسی آثار فناوری اطلاعات و ارتباطات بر ارتقاء شاخص‌های محیط زیستی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: دهستان حسن‌آباد-شهرستان اسلام آباد غرب)، به این نتایج دست یافتند، منطقه مورد مطالعه از لحاظ شاخص‌های مورد بررسی در سطح متوسط قرار دارند. از سوی دیگر، نتایج رگرسیون چندمتغیره نیز نشان داد، فناوری اطلاعات و ارتباطات بر ارتقاء شاخص‌های محیط زیستی دارای تأثیر مثبت بوده و شاخص اثر بر آگاهی و اطلاعات روستاییان با ضریب بتای ۰/۸۵۲، بیشترین تأثیر را بر شاخص‌های محیط زیستی داشته و ۰/۵۳۱، از واریانس شاخص‌های محیط زیستی از طریق گویه‌های این مولفه تبیین می‌شود. همچنین آثار اقتصادی کمترین تأثیر را داشته است. شیخی، پاک‌کی و ماسوری (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان، شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر در افزایش کارایی دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، به این نتایج دست یافتند، اهمیت عوامل چهارگانه و متغیرهای آن، همگی در افزایش کارایی دفاتر فناوری روستایی تأثیرگذارند و عوامل فنی در رتبه اول قرار دارد، و عوامل انسانی، سازمانی و فرایندی نیز در جایگاه بعدی قرار دارند. صفری و جعفری (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان، رسانه‌های محلی و توسعه: مطالعه موردی: استان زنجان، به این نتایج دست یافتند، میزان شناخت گروه‌های مذکور از رسانه‌های محلی استان و تولیدات آنها اندک بوده و این رسانه‌ها نتوانسته‌اند موفقیت‌چندانی در جذب مخاطبان نخبه به دست آورند. علاوه بر آن، اغلب مشارکت کنندگان اعتقاد دارند که رسانه‌های محلی در ابعاد مختلف توسعه استانی به دلایل مختلف دچار ضعف‌هایی جدی از جمله عدم تأثیرگذاری و جریان‌سازی هستند. همچنین این رسانه‌ها در مقایسه با نمونه‌های مشابه داخلی و خارجی دچار مشکلاتی چون ضعف در منابع مالی و تجهیزات، کیفیت تولیدات، جذب مخاطب و تأثیرگذاری بوده و از مزیت‌های راهبردی محلی بودن، انطباق فرهنگی، هزینه تولید کم و اعتماد مخاطبان باید بهره‌برداری بیشتری داشته باشند. راهبرد اصلی پیشنهادی آن است که برای بهره‌مندی از ظرفیت‌های ارتباطات برای توسعه در ابتدا باید توسعه ارتباطات، مبتنی بر شاخص‌های مختلف اعم از زیرساخت‌ها، رویه‌ها، منابع مالی، کیفیت تولیدات، جذب مخاطب و تأثیرگذاری در دستور کار قرار گیرد. باقرزاده، حسنی مهر، شه‌ماری و اصغری (۱۴۰۱)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیلی بر اثرگذاری رسانه ملی در توسعه روستایی

(مطالعه موردی: روستاهای شهرستان رودسر)، به این نتایج دست یافتند، از مجموع ۱۲ شاخص تأثیر رسانه ملی بر ۸ شاخص ایجاد امنیت اجتماعی، ایجاد آزادی بیان و اندیشه، ایجاد عدالت، حق تصمیم‌گیری انتخابات، خلق فرآورده‌های نو، افزایش بهره‌وری ارتقاء سطح زندگی، برابری اقتصادی مطلوب و بر ۴ شاخص ایجاد ارتباطات، ایجاد گروه‌های سیاسی، ایجاد رقابت سیاسی، ایجاد قانونمندی پایین بوده است. همچنین رسانه ملی در توسعه روستایی محدوده مورد مطالعه بیشترین تأثیر را بر شاخص حق تصمیم‌گیری انتخابات و کمترین تأثیر را بر ایجاد رقابت سیاسی گذاشته است. گووا، کاپلیانیس و کاسیچی^۱ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با هدف بررسی ارتباط بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و پایداری، به این نتیجه رسیدند که فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه انسانی تأثیرات اصلی و تعاملی بر پایداری محیطی دارند. نیکاده، اومگو و اوچونوگور^۲ (۲۰۱۹)، در مطالعه‌ای با هدف بررسی پوشش اخبار توسعه روستایی در رسانه‌های گروهی و مناطق شهری ایالت بایلسا، نیجریه، دریافتند که گزارش‌های خبری توسعه در مناطق روستایی به طور قابل توجهی به نفع مناطق شهری نادیده گرفته شده است. شری و هالیوار^۳ (۲۰۱۹) نقش رسانه‌ها در توسعه ناحیه روستایی داراواد (کارناتاکا) را بررسی کردند. ایشان به این نتیجه رسیدند که از طریق برنامه‌های تلویزیونی، مناطق روستایی با افزایش آگاهی در مسائل آموزشی، بهداشتی و غیره در حال توسعه هستند. خان و همکاران^۴ (۲۰۲۰)، در پژوهشی با هدف بررسی نقش رسانه‌های گروهی در توسعه کشاورزی و روستایی، به این نتیجه رسیدند که مسائل زیادی مربوط به فقدان زیرساخت‌های رسانه‌های جمعی در مناطق دورافتاده در کشورهای نوظهور وجود دارد و بر این اساس نیاز است که دانش کشاورزی از طریق رسانه‌های جمعی در میان کشاورزان مناطق دوردست گسترش یابد. مینا و یاداو^۵ (۲۰۲۱)، در پژوهشی با هدف بررسی تأثیر رسانه‌ها بر توسعه روستایی بخش سیروچی در قرن بیست و یکم، به این نتیجه رسیدند که رسانه‌ها به دلیل سرعت بالای تغییرات اجتماعی از طریق شهرنشینی و صنعتی شدن، به عنوان قدرتمندترین و موثرترین ابزار انتقال دانش و آگاهی اجتماعی محسوب می‌شوند. با این حال، برخی شواهد نشان می‌دهد که گاهی رسانه‌ها ممکن است به صورت نهادی مغرضانه عمل کنند و صلاحیت انتقال اطلاعات نادرست و نمایش تبعیض‌آمیز اقشار خاص جامعه به ویژه مناطق روستایی را نداشته باشند. لیو، چیان و ژنگ^۶ (۲۰۲۳)، در پژوهشی با هدف بررسی تأثیر استفاده از اینترنت برای دریافت اخبار بر رضایت ساکنان روستایی از محیط اجتماعی در چین، به این نتیجه رسیدند که اینترنت به رسانه اصلی ساکنان روستایی برای دریافت اخبار تبدیل شده است که بر رضایت آنها از محیط اجتماعی تأثیر می‌گذارد. به طور خاص، افزایش تعداد روزهای استفاده از اینترنت برای دریافت اخبار هفتگی با کاهش رضایت آنها از محیط اجتماعی چین همراه بوده است. همچنین عوامل موثر بر رضایت از محیط اجتماعی ساکنان روستایی در میان گروه‌هایی با ویژگی‌های مختلف ناهمگون بوده و پدیده شکاف دیجیتالی در حال ظهور است، به طوری که افراد میانسال، مسن و بی‌سواد کمتر از اینترنت برای دریافت اخبار استفاده می‌کردند. تقریباً یکی از ویژگی‌های بارز الگوهای توسعه‌ای که در عمل در اکثر کشورهای در حال توسعه صورت پذیرفته است، سرعت فاحش توسعه مناطق شهری نسبت به مناطق روستایی است؛ به گونه‌ای که نه تنها در زمینه سرمایه‌گذاری، بلکه از نظر مسائل اجتماعی - فرهنگی و به طور کلی کیفیت زندگی نیز فاصله چشمگیری ایجاد شده است (Bahat, 2003: 29). شاید این امر تا حدودی به دلیل وجود زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی در جوامع شهری و فقدان آن در روستاها باشد. توسعه و به طور اخص توسعه روستایی در هر کشور و سرزمینی به برنامه‌ریزی منسجم و هماهنگی نیازمند است (امیرانتخابی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۹). بنابراین فناوری اطلاعات و ارتباطات این توان بالقوه را دارد که در صورت به کارگیری مناسب، نقش باثباتی در تسریع توسعه و پویایی اجتماعی و اقتصادی مناطق کمتر توسعه‌یافته و از جمله مناطق روستایی ایفا کند (UNDP, 2006, 23). فناوری اطلاعات و ارتباطات مزایا و پتانسیل‌های بالایی برای

¹ Gouvea, Kapelianis & Kassicieh

² Nikade, Omego & Ochonogor

³ Shri & Halliyavar

⁴ Khan et al

⁵ Meena & Yadav

⁶ Liu, Qian & Zheng

پیشبرد اهداف توسعه روستایی دارد، به طوری که گسترش ICT در روستاها منجر به افزایش درآمد روستاییان، بالا رفتن کیفیت زندگی روستاییان، برابری شهر و روستا در ارائه خدمات و افزایش قدرت تأثیرگذاری روستاییان در سیاست‌های دولت می‌شود (سورانی، کلانتری و اسدی، ۱۳۹۱، ۲۲).

در سال‌های اخیر، درخواست بهره‌گیری از راهکارهای مرتبط با ICT، برای توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه، قابلیت‌ها و امکانات زیادی را برای ایجاد یک تحول به وجود آورده است. دستیابی فرصت‌های فراوان برای بخش زیادی از جمعیت مناطق روستایی جهت عبور از شکاف دیجیتالی و دسترسی به منافع اطلاعاتی و فراهم‌آوری خدمات به وسیله فناوری اطلاعات و ارتباطات، می‌تواند اولین مرحله‌ی این تحول باشد (Mathur, 2005: 2). به گونه‌ای که امروزه نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشاورزی نسبت به گذشته پررنگ شده و به صورت چهارمین عامل تولید (زمین، نیروی کار، سرمایه و فناوری) در کشاورزی جوامع روستایی کشورهای توسعه یافته درآمده است (Rao, 2007: 74). هر چند علاقه کشاورزان به استفاده از خدمات اینترنتی ارائه‌شده برای کشاورزی در حال افزایش است (Ofer, 1999: 44). هنوز آگاهی اندکی از مزایای فناوری اطلاعات، حتی در مواردی که منافع اقتصادی اثبات شده‌ای به همراه دارد، در میان افراد دیده می‌شود (Gelb, 1999: 10). بر این مبنای منافع حاصل از انقلاب اطلاعاتی و ارتباطاتی، تنها به شهروندان و اشخاص خاص محدود نمی‌شود بلکه می‌تواند تأثیرات وسیعی بر اقتصاد ملی و جهانی در مفهوم کلان آن داشته باشد (Gunasekaran, 2007: 24). در این ارتباط می‌توان اذعان داشت که توسعه‌ی دیجیتالی نواحی روستایی، درهای جدیدی برای استفاده‌ی روستاها از امکانات نامحدود باز می‌کند و ارتباطات روستایی را به گونه‌ای که تاکنون تصور نشده است، تغییر می‌دهد (Malecki, 2003: 211). بنابراین کلید اصلی کاهش فقر و توسعه‌ی روستایی، به کارگیری اطلاعات مقتضی است. جامعه‌ی روستایی به اطلاعاتی درباره‌ی عرضه نهاده‌های کشاورزی، سیستم‌های هشداردهنده آفات و بیماری‌ها، اعتبارات، قیمت‌های بازار و سایر موارد نیاز دارد. بر این اساس در جوامع روستایی، دسترسی به تکنولوژی اطلاعات برای جذب و نگهداشت مشاغل خود و زنده ماندن از نظر اقتصادی، در حال تبدیل شدن به یک ضرورت است (Hollifield, 2003: 135). همچنین استفاده از ICT می‌تواند چشم‌اندازهای مثبتی را برای مناطق روستایی در پی داشته باشد. تولید انعطاف‌پذیر و بازدهی بهینه زمین‌های کشاورزی، کاهش شدت اثر فاصله و بعد مکانی و نیز کاهش مهاجرت به مناطق شهری، از جمله این تأثیرات به شمار می‌آید (ملکی، ۱۳۹۰، ۵۵).

در سال‌های اخیر درخواست بهره‌گیری از راهکارهای مرتبط با ICT برای ارتقای کیفیت زندگی در کشورهای در حال توسعه، قابلیت‌ها و امکانات زیادی را برای ایجاد یک تحول به وجود آورده و ویژگی‌های کلی اجتماعی-اقتصادی محیط در یک ناحیه را نشان می‌دهد که می‌تواند به عنوان ابزار قدرتمندی برای نظارت بر برنامه‌ریزی توسعه‌ی اجتماع به کار رود (خواجه شاهکوهی، ۱۳۹۲). بر این اساس از رویکردهای مورد توجه در ارتباط بین رسانه و توسعه روستایی، توسعه پایدار است. یکی از چالش‌های امروز توسعه روستایی، عدم توجه به سرمایه اجتماعی روستاییانی است که به صورت هزاران خرده فرهنگ در پهنه جغرافیایی کشور ایران گسترده شده‌اند (امیرانتخابی و همکاران، ۱۳۹۶: ۸۰).

پیش از مطرح شدن پارادایم توسعه پایدار روستایی، توسعه روستایی به طور عمده معطوف بر اهداف توسعه اجتماعی و اقتصادی مناطق روستایی بود (Ward & Brown, 2009: 1237-1244). اما تغییرات در شبکه‌های تولید جهانی و افزایش شهرنشینی، شخصیت مناطق روستایی را تغییر داد (Chigbu, 2012: 212). در پس فرایند تحولات نوگرایی در دهه‌های پس از جنگ جهانی دوم، سیاست‌های مصرف گرایی در ارتباط با حوزه‌ی کشاورزی تشدید پیدا کرد و با مطرح شدن پارادایم توسعه در مقابل رشد، در آغاز دهه‌های ۱۹۸۰، این سیاست‌ها توسط متخصصان و کنشگران امر توسعه به چالش کشیده شد. این موضوع خصوصاً در کشورهای در حال توسعه عامل بدتر شدن شرایط اجتماعی، سیاسی و زیست محیطی گشت. شکست نوگرایی به ویژه در بخش کشاورزی، موجب گرایش بالقوه به پارادایمی جدید در توسعه یافتگی تحت عنوان توسعه پایدار روستایی شد (Borec & TURK, 2009: 40-41). اهمیت توسعه پایدار روستایی و نقش حیاتی آن در توسعه‌ی بیشتر کشورهای در حال توسعه‌ی بیشتر کشورهای در حال رشد، بر کسی پوشیده نیست و به باور متخصصان، این مهم بیش از هر چیز در گرو برخورداری از سرمایه‌ی مناسب به ویژه سرمایه اجتماعی از راه مشارکت و اعتماد

اجتماعی امکان پذیر است (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۴: ۸۷). توسعه پایدار روستایی عبارت است از فرآیند کمک به مردم روستایی از طریق اولویت‌بندی نیازهایشان، فعال نمودن آن و سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد زیرساخت‌ها و ارائه خدمات اجتماعی، برقراری عدالت و برابری است (یاسوری و جوان، ۱۳۹۴: ۲۱). در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی وابسته است که دستیابی به هر یک نیازمند توجه توأمان به تمامی جنبه‌های دیگر نیز است. از دیدگاه برنامه‌ریزی جامع، توسعه‌ی موفق روستایی مستلزم فراهم آوردن زیرساخت‌های کشاورزی و ایجاد تسهیلات در زمینه‌ی بهره‌برداری از زمین‌های کشاورزی در مناسب‌ترین مقیاس آن است، تحقق این مهم خود نیازمند آموزش روزآمد، حفظ یکپارچگی نظام زیست‌محیطی در بلندمدت، مراقبت‌های بهداشتی، تأمین خدمات اجتماعی و دستیابی به درآمدهای پایدار در این حوزه است (knaap & Chakraborty, 2007: 19).

توسعه پایدار روستایی عبارت است از فرایند کمک به مردم روستایی از راه اولویت‌بندی نیازهایشان، فعال نمودن آن و سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد زیرساخت‌ها و ارائه خدمات اجتماعی، برقراری عدالت اجتماعی و برابر با توجه به ظرفیت‌های محلی، و رفتارهایی به خلاف بی‌عدالتی‌های گذشته و تضمین سلامتی و امنیت آنها به‌ویژه زنان (Ruth, 2001: 116). رسیدن به توسعه به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد که باید در کنار هم قرار گیرند تا اهداف توسعه پژوهشگر شوند. در حقیقت فرآیندهای اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیکی، نهادی و فضایی به عنوان مهم‌ترین ابعاد مسائل توسعه روستایی در جهت حصول به توسعه پایدار از راه مدیریت و کنترل محیط‌های روستایی شناخته می‌شود (Varga, 2008: 2). تجربه توسعه در کشورهای جهان سوم حداقل در بخش روستایی نشان می‌دهد که نحوه نگرش به توسعه و روش‌ها و راهبردهای اتخاذ شده نقش کلیدی در موفقیت یا شکست برنامه‌های توسعه دارد. بسیاری از صاحب نظران دلیل شکست در بهبود وضعیت جامعه روستایی و شکست برنامه‌های توسعه در روستاها را به نحوه نگرش به توسعه روستایی و راهبردهای اتخاذ شده مربوط می‌دانند (SARDF, 2005: 58). زیلر^۱ (۲۰۰۶) در چارچوب مفهومی توسعه روستایی با رویکرد توسعه پایدار که از مجموعه داده‌های اولیه در سه سطح خانوار، اجتماعات محلی و نهادی در کشورهای در حال توسعه به دست آمده، معتقد است توسعه روستایی در شرایطی مبتنی بر توسعه پایدار خواهد بود که بر اساس سه بعد و محور عمده برابری، رشد اقتصادی و پایداری محیطی باشد. هر یک از این محورها شامل موضوعات و مسائلی می‌شوند که عبارتند از: (الف) بعد برابری که شامل مسائل فقر، جنسیت، مهاجرت، اشتغال، امنیت غذایی و تأمین اجتماعی است. (ب) بعد رشد اقتصادی که شامل بازارهای مالی روستایی، بانکداری خرد، اصلاح ملکی و بازار زمین، تحقیقات کشاورزی و تغییرات تکنولوژیکی می‌باشد. (ج) بعد پایداری زیست‌محیطی که شامل تغییرات محیطی و انرژی تجدیدپذیر، تغییرات نهادی، مدل‌های بخشی و فضایی است (Zeller, 2006: 23).

روش‌شناسی

پژوهش حاضر با توجه به هدف اصلی پژوهش در پی شناسایی شرایط و امکانات ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای ایران است که نتایج حاصل از آن می‌تواند برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان در زمینه‌ی توسعه پایدار روستایی و شبکه دیداری سراسری روستاهای ایران مفید و موثر بیانجامد، بنابراین پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و با رویکرد کیفی؛ دارای ماهیت ژرفانگر و اکتشافی است. بر این اساس، به منظور شناسایی شرایط و امکانات ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور، از مدل تئوری زمینه‌ای (گردند تئوری)، و روش دلفی استفاده شده است. جامعه آماری در پژوهش حاضر شامل سه بخش است:

بخش اول: جامعه علمی دانشگاهی در کشور ایران (اساتید دانشگاه، دانش‌آموختگان رشته‌های جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات)؛

بخش دوم: افراد در سازمان‌های اجرایی (سازمان‌های بنیاد مسکن، مرکز تعاون روستایی، جهاد سازندگی، افراد در سازمان‌های مردم نهاد، فرهنگ و ارشاد اسلامی، شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی، سازمان توسعه روستایی، و ...)

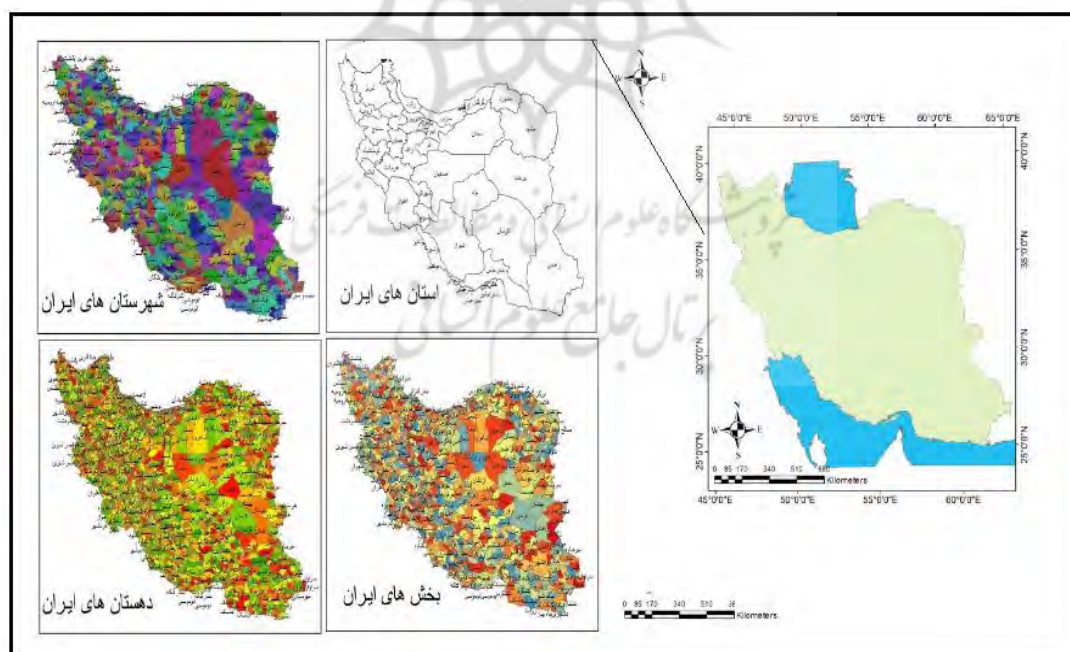
¹ Zeller

بخش سوم: عضو شورای اسلامی و دهیاران بومی روستاهای کشور ایران است. در این بین، حجم نمونه در پژوهش بر حسب نمونه‌گیری هدفمند صورت گرفته است، به این صورت که تا زمان به اشباع رسیدن نتایج، مصاحبه با افراد نمونه ادامه داشت و هر زمان پژوهشگر به اشباع نتایج دست یافت از مصاحبه با افراد دست خواهد کشید. بر این اساس، تعداد ۶۰ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شدند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

ایران کشوری در خاورمیانه است که در مختصات جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه عرض شمالی ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی جای دارد و از شمال به آذربایجان، ارمنستان، ترکمنستان و دریای خزر (دریای کاسپین)، از شرق به پاکستان و افغانستان، از جنوب به خلیج فارس و دریای عمان و از غرب به ترکیه و عراق می‌رسد. این کشور همچنین جزیره‌هایی را در خلیج فارس در اختیار دارد. کل گستره ایران، ۱۰۶۴۸۰۱۹۵ کیلومتر مربع است که ۱۱۶۰۶۰۰ کیلومتر مربع آن را آب‌های این کشور تشکیل می‌دهند. نزدیک به یک سوم از مرز ۸۰۳۳۴ کیلومتری آن نیز آبی است. این کشور خاورمیانه‌ای، موقعیت استراتژیکی در خلیج فارس دارد و تنگه هرمز در جنوب کشور، مسیری حیاتی برای انتقال نفت خام است.

سرزمین ایران به شکل کلی، کوهستانی و نیمه‌خشک است و میانگین بلندی آن، بیش از ۱۲۰۰ متر از سطح دریا است. بیش از نیمی از مساحت ایران را بلندی و کوه‌های این کشور، یک چهارم آن را دشت‌های آن و کمتر از یک چهارم دیگر آن را زمین‌های در دست کشت، می‌سازند. پست‌ترین نقطه درونی با بلندی ۵۶ متر در چاله لوت و بلندترین نقطه، دماوند با ۵۶۱۰ متر بلندی است که در میان رشته‌کوه البرز قرار دارد. در کناره جنوبی دریای خزر، بلندی زمین ۲۸ متر پایین‌تر از سطح دریای آزاد است. بر اساس آخرین وضع تقسیمات کشوری در پایان سال ۱۴۰۱ خورشیدی، کشور ایران از ۳۱ استان، ۴۷۶ شهرستان، ۱۱۷۰ بخش، ۲۷۳۶ دهستان، ۱۴۳۱ شهر و ۴۱ فرمانداری ویژه تشکیل یافته است.

شکل ۱. نقشه تقسیمات سیاسی کشور ایران، منبع: نگارندگان بر پایه داده‌های وزارت کشور، ۱۴۰۲

یافته‌ها و بحث

شناسایی مجموعه شرایط و امکانات مؤثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

به منظور شناسایی مجموعه شرایط و امکانات مؤثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی؛ در مجموع ۶۰ مصاحبه عمیق صورت گرفت. مصاحبه‌ها (بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه) ضبط و یادداشت و بلافاصله پیاده شد تا با مرور چند باره گفتگوها، تحلیل و بررسی دقیق‌تری نسبت به دیدگاه‌های خبرگان انجام شود. امکانات و شرایط علی باعث شکل‌گیری پدیده با طبقه محوری می‌شوند. این امکانات و شرایط مجموعه‌ای از طبقه‌ها و ویژگی‌هایشان است که مقوله اصلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. جدول ۱ امکانات و شرایط علی که منجر به ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور می‌گردد به تفکیک مفاهیم و مقوله‌ها یا طبقاتی که این مفاهیم در آن‌ها دسته‌بندی می‌شوند را نشان می‌دهد.

جدول ۱. امکانات و شرایط علی مؤثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

مفاهیم	مقوله‌ها (طبقات)	کدگذاری محوری
بررسی نحوه آموزش و مهارت‌افزایی در بین روستاییان بررسی چارچوب آموزش‌دهی و توانمندسازی روستاییان تعیین و موشکافی اهداف شبکه تلویزیونی در روستا بررسی شیوه‌های سبک برنامه‌سازی بررسی سبک زندگی روستاهای مختلف در استان‌های ایران بررسی شرایط توپوگرافی و اقلیمی روستاها در ایران بررسی شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستاها در ایران بررسی شرایط کالبدی و زیست‌محیطی روستاها در ایران بررسی شرایط تاریخی روستاها همه‌گیر شدن و باور عمومی در ایجاد شبکه تلویزیونی در روستا ایجاد فضای تنفسی با عزم همگان اعم از مدیران، دانشگاهیان، روحانیون، اعضای شورا و دهیاران، هنرمندان و مردم روستا هم‌اندیشی متخصصان و کارشناسان و ... در راستای شناسایی نقاط قوت و ضعف شبکه تلویزیونی هم‌فکری متخصصان و کارشناسان و ... در راستای شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات ناشی از شبکه تلویزیونی انعکاس کلیه رویدادها و فعالیت‌ها در زمینه توسعه روستایی ناشی از ایجاد شبکه تلویزیونی انعکاس کلیه تصمیم‌ها و برنامه‌های صورت گرفته مراجع تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر در این زمینه رصد مشکلات و موانع پیشبرد در ایجاد شبکه تلویزیونی در سطح استان و روستاها و اطلاع‌رسانی به برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران مرتبط انعکاس نتایج و دستاوردهای حاصل از شبکه تلویزیونی در توسعه روستایی و برنامه‌های آن انعکاس دیدگاه‌های مسئولان، متخصصان و افراد نخبه در خصوص توسعه روستایی ناشی از ایجاد شبکه تلویزیونی اطلاع‌رسانی در خصوص زمینه‌های کار و فرصت‌های ایجاد شده برنامه‌سازی در زمینه تغییر و تحولات توسعه روستایی با تأکید بر شبکه تلویزیونی بررسی علل عقب‌ماندگی روستاهای محروم کشور و عواقب عدم ایجاد شبکه تلویزیونی در روستاها تحلیل اهمیت و ضرورت موضوع شبکه تلویزیونی در شرایط فعلی کشور با استفاده از نظرات متخصصان و صاحب‌نظران این حوزه آگاهی‌بخشی در باب فرایند و چگونگی اجرای برنامه‌های دستگاه‌ها و سازمان‌های ذی‌ربط در راستای ایجاد شبکه تلویزیونی پیش‌بینی و آگاهی از پیامدهای برخی تصمیمات، قوانین در سطح روستاها افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی با همکاری سازمان‌های ذی‌ربط تعبیه هزینه شبکه‌های محلی برای روستاهای صعب‌العبور (کوهستانی) خدمات اعتباری و مالی	مطالعه نظام‌مند سازمان‌های اجرایی در راستای ویژگی‌های محتوایی شبکه تلویزیونی در روستاها بررسی اطلاعات جامع از شرایط روستاهای ایران گفتمان‌سازی برای نهادینه شدن شبکه تلویزیونی شرایط و امکانات علی اطلاع‌رسانی آگاهی‌بخشی در فراهم‌سازی بهره‌برداری مناسب از شبکه تلویزیونی در روستاها امکانات مادی	

شرایط زمینه‌ای؛ به امکانات و شرایط خاصی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند، بستر گفته می‌شود و تمایز آنها از شرایط علی مشکل است. این امکانات و شرایط را مجموعه‌ای از مفاهیم، طبقه‌ها یا متغیرهای زمینه‌ای تشکیل می‌دهند، در مقابل شرایط و امکانات علی مجموعه‌ای از متغیرهای فعال است. متغیرهای بسیار مرتبط را ذیل شرایط علی و متغیرهایی با ارتباط کمتر را ذیل بستر حاکم طبقه‌بندی می‌کنند. جدول ۲ امکانات و شرایط زمینه‌ای که منجر به ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور می‌گردد به تفکیک مفاهیم و مقوله‌ها یا طبقاتی که این مفاهیم در آن‌ها دسته‌بندی می‌شوند را نشان می‌دهد.

جدول ۲. شرایط زمینه‌ای موثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

کدگذاری محوری	مقوله‌ها (طبقات)	مفاهیم
شرایط و امکانات زمینه‌ای	شناسایی اهمیت و ضرورت توسعه روستایی از طریق شبکه تلویزیونی	تبیین و آموزش مبانی و مفاهیم توسعه روستایی در قالب‌های برنامه‌های تلویزیونی تبیین اهمیت و ضرورت موضوع توسعه روستایی در همه قالب‌های برنامه‌های تلویزیونی تبیین آثار و نتایج توسعه روستایی برای جامعه روستایی از طریق شبکه تلویزیونی ترسیم نتایج و دستاوردهای تحقق توسعه روستایی از طریق شبکه تلویزیونی آموزش عوامل شتاب‌دهنده توسعه روستایی و آموزش راهکارهای رسیدن به آن از سوی شبکه تلویزیونی آموزش موانع تحقق توسعه روستایی و آموزش در رفع آنها از سوی شبکه تلویزیونی استفاده از نظرات مردم در افزایش سازگاری برنامه‌های تلویزیونی با آداب و سنن و رسوم روستاییان تصورپردازی از آینده و ترسیم جامعه روستایی با ایجاد شبکه تلویزیونی افزایش اعتماد بین روستاییان و مسئولین از طریق اطلاع‌رسانی در نحوه اجرا و همکاری متقابل بین آنها
	توجه به مشارکت مردمی	نظرسنجی از مردم روستا در استفاده از برنامه‌های رسانه محلی نظرسنجی از مردم روستا در استفاده از برنامه‌های شبکه تلویزیونی استان بهره‌گیری از نخبگان روستایی در ایجاد شبکه تلویزیون محلی برگزاری جلسات منظم و پیوسته توسط مسئولان و برنامه‌ریزان روستایی و فن‌آوری اطلاعات
	مدیریت یکپارچه	انسجام سازمانی بین سازمان‌های مرتبط همکاری و هماهنگی بین سازمان‌ها در ارائه اهداف و اجرای شبکه تلویزیونی همکاری و همکاری سازمان‌ها با اعضای شورا و دهیاران در روستاها امتیاز نسبی (خصلت چشمگیر شبکه تلویزیونی در روستاها) سازگاری شبکه تلویزیونی با روستاها پیشگیری (درک نوآوری و کاربرد آن نباید برای روستاییان دشوار باشد) قابلیت استفاده‌ی آزمایشی معلوم و آشکار بودن پیامدها و آثار نوآوری نیاز به زیرساخت‌های نظیر جاده، زمین، ساختمان، محوطه، دکل و ...
توسعه امکانات در راستای ایجاد شبکه تلویزیونی	توجه به ویژگی‌های نوآوری در روستاها	نیاز به تامین برق خرید تجهیزات کافی طراحی ضد آب تجهیزات عدم استفاده از قطعات فرسوده شونده ساماندهی روستاییان با رویکرد همه جانبه چارچوب برنامه‌ریزی در سطح محلی تجهیز ادارات برق استان‌ها و شهرستان‌ها به بالابر نصب تجهیزات نوین و عیب‌یاب‌های پیشرفته جهت کاهش خاموشی‌های شبکه برق روستایی کاهش مدت زمان خاموشی شبکه برق روستایی توسط شرکت توزیع برق
	ساماندهی مناطق روستایی	
امکانات فنی		

شرایط مداخله‌گر شرایطی هستند که راهبردها از آنها متأثر می‌شوند. این شرایط را مجموعه‌ای از متغیرهای میانجی و واسط تشکیل می‌دهند که مداخله سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کنند و صبغه علی و عمومی دارند. جدول ۳ شرایط مداخله‌گر که منجر به به ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور می‌گردد به تفکیک مفاهیم و مقوله‌ها یا طبقاتی که این مفاهیم در آن‌ها دسته‌بندی می‌شوند را نشان می‌دهد.

جدول ۳. شرایط مداخله‌گر موثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

کدگذاری محوری	مقوله‌ها (طبقات)	مفاهیم
شرایط مداخله‌گر	رویکرد نامتمرکز در ایجاد شبکه تلویزیونی در روستاها	دگرگون‌سازی در آمایش دگرگون‌سازی در الفاظ شهری و روستایی تغییر در رویکرد توسعه (پایین به بالا) توجه به برنامه‌ریزی برای مراکز روستایی سطح پایین تمرکززدایی در ایجاد شبکه تلویزیونی تبدیل تصمیمات عمودی به فعالیت‌های افقی در بین برنامه‌ریزان توسعه روستایی نظارت بر انجام کار و ارزیابی آثار اجرای شبکه‌های تلویزیونی در روستاهای ایران به تفکیک استان‌ها به صورت کیفی ارزشیابی ایجاد شبکه‌های تلویزیونی استفاده از اسناد بالادستی مصوبات مجلس و وزارت‌های مرتبط تدوین برنامه‌های کوتاه مدت، میان‌مدت، بلندمدت شناسایی مسایل کلان (دولتی) ایجاد کارگروه رسانه، توسعه روستایی، مخاطب استفاده از روش‌های موثر در ایجاد شبکه تلویزیونی سایر کشورها
	پیش و ارزشیابی شبکه‌های تلویزیونی در روستاها	بهره‌گیری از تجربیات کشورهای همسایه با ایران توسعه پژوهش‌های مرتبط تعامل و همکاری انسجام فعالیت جوانان ایجاد روحیه نشاط در بین جوانان توجه به نیاز جوانان ایجاد کار گروهی استفاده از دانش بومی روستاییان استفاده از خرد جمعی روستاییان بهره‌گیری از توانایی زنان روستایی تقسیم کار بین جوانان روستایی
طرح جامع		
همکاری و انسجام بین جوانان روستایی		
استفاده از تمامی ظرفیت‌ها در روستاها		

راهنماها بیانگر رفتارها، واقعیت‌ها و تعاملات هدف‌داری هستند که تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و بستر حاکم حاصل می‌شوند. جدول ۴ راهنماهایی که منجر به ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور می‌گردد به تفکیک مفاهیم و مقوله‌ها یا طبقاتی که این مفاهیم در آن‌ها دسته‌بندی می‌شوند را نشان می‌دهد.

جدول ۴. مجموعه راهنماهای موثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

کدگذاری محوری	مقوله‌ها (طبقات)	مفاهیم
راهنماها	تدوین چشم‌انداز مطلوب از روستاها با تحقق شبکه تلویزیونی	تدوین چشم‌انداز مشترک برای مناطق روستایی ایران تولید راهنما برای مناطق روستایی و تدوین برنامه‌های جامع و کاربردی باز تعریف نقش‌های سازمانی مرتبط با شبکه تلویزیونی هماهنگی سازمان‌های ذی‌ربط در خصوص تدوین چشم‌انداز توسعه مناطق روستایی با ایجاد شبکه تلویزیونی
	تقویت در مدیریت یکپارچه	تدوین سازوکار یکپارچگی مدیریت روستایی مدیریت منابع (درآمدها و هزینه‌ها) در راستای دستیابی به سند چشم‌انداز شفافیت آئین‌نامه‌ها، قوانین و استانداردها تعادل مناسب در سیستم فضایی برای توزیع عادلانه حداقل امکانات برای آحاد روستاییان عدم نگرستن به توسعه انسانی و خدمات‌رسانی به روستاهای کوچک فقط از دید صرف
اقدامات در راستای تنگناهای توسعه شبکه تلویزیونی		

کدگذاری محوری	مقوله‌ها (طبقات)	مفاهیم
		اقتصادی
		نیاز سنجی روستاها قبل از ایجاد شبکه تلویزیونی
		اتخاذ یک رویکرد سیستمی و همه‌جانبه در جریان سیاستگذاری، برنامه‌ریزی
	افزایش فعالیت‌های سازمان‌های مردم نهاد	توسعه حمایت‌گری و مدیریت توسعه شبکه تلویزیون توسط سازمان‌های مردم نهاد
		واگذاری برخی از اختیارات به بخش خصوصی

پیامدها، مقوله‌ها و طبقاتی هستند که بیانگر نتایج و تبعات اتخاذ راهبردها می‌باشند. جدول ۵ پیامدهایی که منجر به ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور می‌گردد به تفکیک مفاهیم و مقوله‌ها یا طبقاتی که این مفاهیم در آن‌ها دسته‌بندی می‌شوند را نشان می‌دهد.

جدول ۵. مجموعه پیامدهای مؤثر در/ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

کدگذاری محوری	مقوله‌ها (طبقات)	مفاهیم
		آموزش و روش‌های مناسب در توسعه اقتصادی روستا
		افزایش در تاب‌آوری اقتصادی روستاییان در برابر بحران‌های همچون کرونا و ...
		افزایش در خلق ایده‌ها و کسب و کارهای خرد در مناطق روستایی
	توسعه جوامع محلی در بعد اقتصادی	آموزش شیوه‌های کشت محصولات در برابر خشکسالی در مناطق در معرض خشکسالی
		آموزش در نحوه صحیح پرورش دام، طیور و ...
		آموزش در نحوه مکانیزه کردن دام‌های روستاییان
		آموزش و کمک به جامعه روستایی به اهمیت صنعت گردشگری به عنوان عامل مؤثر در ایجاد اشتغال
		توسعه کارآفرینی
		توسعه مشارکت و همدلی بین روستاییان از طریق فیلم‌ها و کلیپ‌ها از دیگر مناطق ایران
		تقویت در فرهنگ بومی روستاها
		کاهش مهاجرت جوانان
	توسعه جوامع محلی در بعد اجتماعی	افزایش در حس تعلق مکانی
		آموزش‌های بهداشتی
		توسعه مراکز آموزشی و ورزشی
		افزایش در مشارکت زنان روستایی
		فرهنگ‌سازی در ازدواج زود به هنگام دختران روستایی
		توسعه و تعریض شبکه معابر
		استفاده از مصالح بومی و سازگار با مناطق روستایی
	توسعه جوامع محلی در بعد کالبدی و زیست-محیطی	آشنایی روستاییان با در ساخت و ساز مسکن روستایی در برابر تهدیدات و مخاطرات طبیعی
		توسعه راه‌های روستایی
		افزایش در ترغیب روستاییان در برابر حفظ محیط زیست
		آموزش برنامه‌های زیست‌محیطی در برابر پسماندهای روستایی
		مدیریت ریسک و بحران در برابر مخاطرات طبیعی و انسانی
		توسعه در کارایی اعضای شورا و دهیار
		افزایش در پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری مدیران روستایی
		توسعه طرح‌های روستایی و بازخورد طرح‌ها به مردم روستا
	شکل‌گیری حکمروایی خوب در مناطق روستایی	ایجاد فرصت برای زنان توسط دهیاران و اعضای شورا
		توسعه عملکردی مدیران روستایی در حل مشکلات و مسائل مربوط به روستا
		بهبود عملکرد دهیاران در استفاده بهینه از امکانات و فرصت‌های روستا
		تقویت در رفتار برابر دهیار با همه اقشار و گروه‌های روستایی
		افزایش در جلب اعتماد روستاییان
		توسعه در سازوکار مناسب برای دریافت شکایات

موانع به شرایطی گفته می‌شود که سبب ایجاد موانع در دستیابی و اجرای راهبردها می‌شوند. با بررسی و تحلیل مقوله‌ها، برخی از آنها در هیچ یک از سازه‌های شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌ای، راهبردها و یا پیامدها قرار نگرفت، لذا با تحلیل ماهیتشان روشن گردید که این مقوله‌ها از جنس موانع هستند که ممکن است در ایجاد بستر مناسب برای دستیابی به راهبردها و یا اجرای راهبردها ظاهر شوند و آنها را با مشکل مواجه سازند. این موانع به عنوان نوآوری پژوهش در روش داده بنیاد معرفی شده و خلا موجود در تئوری داده بنیاد را بدین صورت مرتفع نموده است. جدول (۶) موانعی که منجر به ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور می‌گردد به تفکیک مفاهیم و مقوله‌ها یا طبقاتی که این مفاهیم در آنها دسته‌بندی می‌شوند را نشان می‌دهد.

جدول ۶. مجموعه موانع موثر در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در کشور

کدگذاری محوری	مقوله‌ها (طبقات)	مفاهیم
موانع	موانع نهادی و ساختاری	ساختار بخش‌نگری بر ایجاد شبکه تلویزیونی
		وجود ساختار مدیریتی متمرکز
	موانع اقتصادی و اجتماعی در روستاها	عدم ارتباط منسجم و کارا بین سازمان‌های اجرایی در جهت رسیدن به شبکه تلویزیونی
		اهمیت کانون‌های شهری نسبت به سکونتگاه‌های روستایی
موانع	ساختار سیاسی کشور	عدم اعتقاد بعضی از تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان در ساختار برنامه‌ریزی کشور به امر توسعه روستایی
		ناقص بودن سطوح برنامه‌ریزی در کشور به صورت نداشتن برنامه‌ریزی در سطح محلی
	اختلال‌های دیجیتال در بسیاری از روستاهای ایران	پراکندی شدید نقاط روستایی
		عدم وجود ساختارهای مشارکتی
موانع	ناچابکی در ساختار صدا و سیما	روابط نامتعادل شهر و روستا
		کمبود سازمان‌ها و نهادهای مردمی برای مشارکت روستاییان
	ساختار سیاسی کشور	شهرگرایی روستاییان
		دشوار نگهداری جمعیت روستایی
موانع	اختلال‌های دیجیتال در بسیاری از روستاهای ایران	تغییر طرح‌های توسعه با ورود دولت جدید و تغییر مسئولین در سازمان‌های ذی‌ربط
		سونگری بسیاری از مدیران در روستاهای پیرامون در اجرای شبکه تلویزیونی
	ناچابکی در ساختار صدا و سیما	توجه به صرفه اقتصادی از دیدگاه بسیاری از مسئولین
		نادیده گرفتن شدن طرح‌های دولت قبلی با ورود دولت جدید
موانع	اختلال‌های دیجیتال در بسیاری از روستاهای ایران	عدم توسعه در تجهیزات مخابراتی و تلویزیونی
		قطع‌های مکرر و عدم دریافت سیگنال در شبکه‌های تلویزیونی
	ناچابکی در ساختار صدا و سیما	وجود قوانین و مقررات سخت و نامتعطف در سازمان
		عدم آزادی و ابتکار عمل سازمان
موانع	ناچابکی در ساختار صدا و سیما	نیروی انسانی ناکارآمد
		ساختاری فربه و متمرکز در سازمان صدا و سیما
	اختلال‌های دیجیتال در بسیاری از روستاهای ایران	فقدان سرعت و قدرت پاسخگویی
		عریض و طویل بودن سازمان صدا و سیما
موانع	اختلال‌های دیجیتال در بسیاری از روستاهای ایران	کمبود بودجه جهت ایجاد شبکه‌های تلویزیونی در روستاها
	ناچابکی در ساختار صدا و سیما	

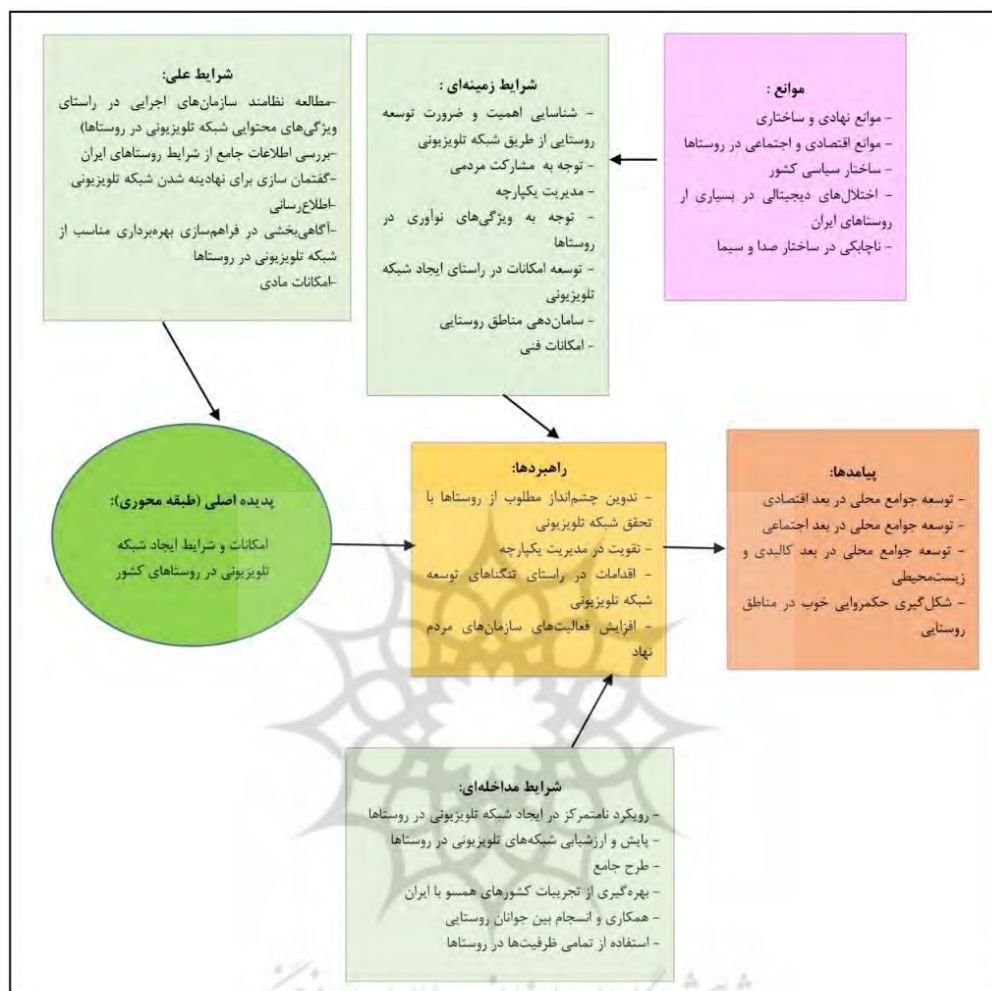
سپس به منظور میزان موافقت متخصصان نسبت به هر یک از مولفه‌های مطرح شده، از روش دلفی استفاده شد. در این راستا، در ابتدا بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها؛ تعداد پاسخ‌های داده شده به هر مولفه مورد شمارش و بررسی قرار گرفت، و سپس مشخص شد، بیشترین تعداد پاسخگویان در گزینه‌های (خیلی زیاد و زیاد) است. در این بین، با انجام نظرسنجی در هر دو مرحله، لازم است که اختلاف میان میانگین فازی‌زدایی شده (مقدار کریسپ) مولفه‌های مورد بررسی قرار گیرد که نتایج به شرح جدول ۷ است.

جدول ۷. میانگین دیدگاه‌های خبرگان حاصل از نظر سنجی مرحله اول و دوم

مؤلفه‌های شناسایی شده	مقدار کریسپ مرحله اول	مقدار کریسپ مرحله دوم	اختلاف مقدار کریسپ
مطالعه نظامند سازمان‌های اجرایی در راستای ویژگی-های محتوایی شبکه تلویزیونی در روستاها	۰/۶۱۰	۰/۶۳۳	۰/۰۲۳
بررسی اطلاعات جامع از شرایط روستاهای ایران	۰/۶۰۰	۰/۶۱۰	۰/۰۱۰
گفتمان‌سازی برای نهادینه شدن شبکه تلویزیونی	۰/۵۸۷	۰/۵۹۵	۰/۰۰۸
اطلاع‌رسانی	۰/۵۶۴	۰/۵۷۶	۰/۰۱۲
آگاهی‌بخشی در فراهم‌سازی بهره‌برداری مناسب از شبکه تلویزیونی در روستاها	۰/۵۷۵	۰/۵۸۹	۰/۰۱۴
امکانات مادی	۰/۶۱۱	۰/۶۲۳	۰/۰۱۲
شناسایی اهمیت و ضرورت توسعه روستایی از طریق شبکه تلویزیونی	۰/۵۸۷	۰/۶۱۷	۰/۰۳
توجه به مشارکت مردمی	۰/۵۸۰	۰/۵۹۴	۰/۰۱۴
مدیریت یکپارچه	۰/۶۰۴	۰/۶۱۵	۰/۰۱۱
توجه به ویژگی‌های نوآوری در روستاها	۰/۶۱۰	۰/۶۱۹	۰/۰۰۹
توسعه امکانات در راستای ایجاد شبکه تلویزیونی	۰/۵۹۴	۰/۶۱۱	۰/۰۱۷
سامان‌دهی مناطق روستایی	۰/۶۰۴	۰/۶۱۳	۰/۰۰۹
امکانات فنی	۰/۶۱۱	۰/۶۲۳	۰/۰۱۲
رویکرد نامتمرکز در ایجاد شبکه تلویزیونی در روستاها	۰/۵۸۰	۰/۵۹۴	۰/۰۱۴
پایش و ارزشیابی شبکه‌های تلویزیونی در روستاها	۰/۵۹۲	۰/۶۰۷	۰/۰۱۵
طرح جامع	۰/۶۰۰	۰/۶۱۱	۰/۰۱۱
بهره‌گیری از تجربیات کشورهای همسایه با ایران	۰/۵۸۸	۰/۵۹۷	۰/۰۰۹
همکاری و انسجام بین جوانان روستایی	۰/۶۰۵	۰/۶۱۱	۰/۰۰۶
استفاده از تمامی ظرفیت‌ها در روستاها	۰/۵۹۱	۰/۶۱۱	۰/۰۲
تدوین چشم‌انداز مطلوب از روستاها با تحقق شبکه تلویزیونی	۰/۶۱۲	۰/۶۲۱	۰/۰۰۹
تقویت در مدیریت یکپارچه	۰/۵۹۱	۰/۶۰۹	۰/۰۱۸
اقدامات در راستای تنگناهای توسعه شبکه تلویزیونی	۰/۶۰۷	۰/۶۱۱	۰/۰۰۴
افزایش فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد	۰/۶۱۴	۰/۶۱۹	۰/۰۰۵
توسعه جوامع محلی در بعد اقتصادی	۰/۵۹۲	۰/۶۰۰	۰/۰۰۸
توسعه جوامع محلی در بعد اجتماعی	۰/۶۰۹	۰/۶۰۹	۰/۰۰۹
توسعه جوامع محلی در بعد کالبدی و زیست‌محیطی	۰/۵۸۸	۰/۵۹۸	۰/۰۱۰
شکل‌گیری حکمروایی خوب در مناطق روستایی	۰/۶۳۳	۰/۶۵۴	۰/۰۲۱
موانع نهادی و ساختاری	۰/۵۴۳	۰/۵۵۶	۰/۰۱۲
موانع اقتصادی و اجتماعی در روستاها	۰/۵۶۱	۰/۵۷۳	۰/۰۱۲
ساختار سیاسی کشور	۰/۵۷۷	۰/۵۹۷	۰/۰۱۳
اختلال‌های دیجیتالی در بسیاری از روستاهای ایران	۰/۵۸۹	۰/۵۹۸	۰/۰۰۹
ناچاپکی در ساختار صدا و سیما	۰/۶۰۲	۰/۶۱۱	۰/۰۰۹

با توجه به نظرات ارائه شده (جدول ۷)؛ در مرحله اول و مقایسه آن با نتایج مرحله دوم، چنانچه اختلاف میانگین فازی‌زدایی شده در دو مرحله کمتر از آستانه ۰/۱ باشد، فرایند نظرسنجی متوقف می‌گردد. همانگونه که ملاحظه می‌گردد؛ اختلاف میانگین فازی‌زدایی شده نظر خبرگان در دو مرحله از حد آستانه کمتر است، بنابراین پاسخگویان در خصوص امکانات و شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر و همچنین راهبردها، پیامدها و موانع به اجماع رسیدند و نظرسنجی در این مرحله به اتمام رسیده و نیازی به ادامه این روش وجود ندارد. در این راستا پس از به اتمام رسیدن نتایج دلفی مبنی بر میزان موافقت بالای خبرگان نسبت به مؤلفه‌های شناسایی شده، در شکل (۲) الگوی کدگذاری

(مدل پارادایمیک) تئوری داده بنیاد برای امکانات و شرایط موثر در ایجاد شبکه تلویزیونی روستایی در روستاهای کشور نشان داده شده که حاصل کدگذاری محوری و نظریه پردازی مفاهیم و مقوله های حاصل از مصاحبه های پژوهش حاضر است.

شکل ۲. الگوی کدگذاری (مدل پارادایمیک) تئوری داده بنیاد، منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲

بر اساس نتایج به دست آمده؛ مجموعه امکانات و شرایط علی (مطالعه نظامند سازمان های اجرایی در راستای ویژگی های محتوایی شبکه تلویزیونی در روستاها)؛ بررسی اطلاعات جامع از شرایط روستاهای ایران؛ گفتمان سازی برای نهادینه شدن شبکه تلویزیونی؛ اطلاع رسانی؛ آگاهی بخشی در فراهم سازی بهره برداری مناسب از شبکه تلویزیونی در روستاها، امکانات مادی)؛ و مجموعه امکانات و شرایط زمینه ای (شناسایی اهمیت و ضرورت توسعه روستایی از طریق شبکه تلویزیونی؛ توجه به مشارکت مردمی؛ مدیریت یکپارچه؛ توجه به ویژگی های نوآوری در روستاها؛ توسعه امکانات در راستای ایجاد شبکه تلویزیونی؛ سامان دهی مناطق روستایی؛ امکانات فنی)؛ مجموعه شرایط مداخله گر (رویکرد نامتمرکز در ایجاد شبکه تلویزیونی در روستاها؛ پایش و ارزشیابی شبکه های تلویزیونی در روستاها؛ طرح جامع؛ بهره گیری از تجربیات کشورهای همسو با ایران؛ همکاری و انسجام بین جوانان روستایی؛ استفاده از تمامی ظرفیت ها در روستاها)؛ و مجموعه راهبردها (تدوین چشم انداز مطلوب از روستاها با تحقق شبکه تلویزیونی؛ تقویت در مدیریت یکپارچه؛ اقدامات در راستای تنگناهای توسعه شبکه تلویزیونی؛ افزایش فعالیت های سازمان های مردم نهاد)؛ مجموعه پیامدها (توسعه جوامع محلی در بعد اقتصادی؛ توسعه جوامع محلی در بعد اجتماعی؛ توسعه جوامع محلی در بعد کالبدی و زیست محیطی؛ شکل گیری حکمروایی خوب در مناطق روستایی)

کالبدی و زیست‌محیطی؛ شکل‌گیری حکمروایی خوب در مناطق روستایی؛ مجموعه موانع (نهادی و ساختاری؛ موانع اقتصادی و اجتماعی در روستاها؛ ساختار سیاسی کشور؛ اختلال‌های دیجیتالی در بسیاری از روستاهای ایران؛ ناپاکی در ساختار صدا و سیما)، از دل مصاحبه‌ها با افراد متخصص استخراج شد.

نتیجه‌گیری

روستاهای ایران به دلیل نقش کلیدی که امروزه در اثرگذاری در زمینه‌های امنیت غذایی، جمعیت و حتی سرچشمه‌های مهاجرت در شرایط کنونی دارند و با توجه به نابسامانی‌هایی که در اثر رشد برنامه‌ریزی نشده جمعیت روستاها، گسترش بی‌برنامه اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و فرهنگی سکونتگاه‌های روستایی و استفاده بی‌رویه از محیط زیست روستایی در دهه‌های اخیر ایجاد شده است، بر لزوم توجه به پایداری روستاها افزوده شده است. آمار مهاجرت-های بی‌رویه روستایی و مشکلاتی که مهاجران با خود به مقصدهای مهاجرت می‌برند، حاکی از تبعات غفلت از روستاهاست که به عنوان چالش‌های اساسی پیش روی مدیران و برنامه‌ریزان امر قرار دارد، بنابراین توجه به توسعه و پایداری روستا نیازمند پژوهش‌های جدی‌تر و منظم‌تر است. یکی از راهبردهای مطرح شبکه تلویزیون روستایی است که در قالب نظریه توسعه پایدار قرار دارد. بنابراین به نظر می‌رسد، ایجاد شبکه تلویزیون روستایی مسیری را برای برون‌رفت از ناپایداری و رسیدن به توسعه پایدار در نواحی روستایی فراهم می‌کند. از این رو، با توجه به قابلیت کشاورزی بسیاری از روستاهای ایران، مهاجرت‌های بی‌رویه (به خصوص قشر جوان و تحصیل‌کرده) به شهرها، خالی شدن روستاها و بالفعل نشدن بسیاری از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های روستایی، استفاده از شبکه تلویزیون روستایی امری حائز اهمیت است. بر این اساس با توجه به مباحث یادشده باید در ابتدا به شناسایی امکانات و شرایط ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در ایران پرداخت در این راستا به نظر می‌رسد که ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای کشور نه تنها در گروه تغییر و تحول در انگاره‌های فکری نسبت به شرایط و امکانات است، بلکه بی‌شک نیازمند تحول در روش‌های تحقیق از روش کیفی به کمی به منظور شناخت امکانات و شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر، راهبردها، پیامدها و موانع است.

بر این اساس، با وجود تحولات گسترده سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و ... در روستاهای کشور و به تبع آن، افزایش سطح آگاهی و دانش عمومی، ایجاد شبکه تلویزیون روستایی محقق نشده است. بخش عمده‌ای از این رخوت و درجامندگی، ساختار متمرکز و به تبع آن مدیریت روستایی و مدیریت دولتی است. این رویکرد بر انحصار قدرت تصمیم‌گیری در اختیار ساختار سیاسی حاکم دلالت دارد که در برابر هر نوع توزیع و پراکنش قدرت تصمیم‌گیری و اجرای امور از طریق ساختارها و مراکز مختلف که به توزیع جغرافیایی قدرت در سطوح منطقه‌ای و محلی یعنی فراتر از سطح ملی می‌انجامد، مقاومت می‌نماید. پیامدها و برآیند تمرکزگرایی و دیوان‌سالاری در روستاهای ایران، به طور مشهود متضمن سلب اختیار و پیچیده ساختن فرایند مشارکت است. بر این اساس تا زمانی می‌توان انتظار یک شبکه تلویزیون روستایی را در روستاهای ایران داشت که دولت و جامعه روستایی یا یکدیگر کار کنند، نه اینکه در دو جهت متفاوت زیست کنند. همچنین سازمان‌های ذی‌ربط و اعضای شورا و دهیاران روستا در امتداد یکدیگر و مکمل اقدامات یکدیگر عمل نمایند. در واقع، اجرای موفقیت‌آمیز سیاست‌ها و برنامه‌های مرتبط با ایجاد شبکه تلویزیونی با رویکرد تمرکززدایی ایجاب می‌کند که بین سازمان‌های روستایی و فناوری اطلاعات و ارتباطات و رسانه تا حدودی هماهنگی وجود داشته باشد و برای اینکه سطوح دوستی یکدیگر را تکمیل کنند، باید بین آنها ارتباط پایدار و مناسبی برقرار و حفظ شود و وظایف باید به صورتی تقسیم گردد که از توانایی‌های کارگزاری‌های سطوح مختلف دولتی استفاده شود. در کنار آن؛ اهمیت قاطع منابع مالی کافی و حمایت‌های اداری و سیاسی مورد تأکید فراوان است.

از سوی دیگر، رویکرد روستاهای ایران حکومت روستایی است که مدیران روستایی خود را قیوم روستاییان می‌دانند و به دلخواه، سیاست‌ها و برنامه‌های خود را بدون کوچک‌ترین نظرسنجی و مشارکت جوانان، زنان و مردان روستایی و حتی کودکان عملیاتی می‌کنند. نتیجه این نوع مدیریت در ایجاد و توسعه شبکه تلویزیون روستایی در روستاها، حذف

روستاییان در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری است که پیامدهای سنگینی برای توسعه مناطق روستایی دارد. بر این اساس لازم است که از توانایی زنان روستایی و جوانان استفاده کرد، به عبارت دیگر برای کسانی که روستا متعلق به آنهاست و باید خشت به خشتش با مشارکت بنا شود و توسعه باید تا حدی که روستا در میان آنها افزایش یابد، نباید با آنها همانند آوارگانی رفتار کرد که محکوم به سکونت در روستاها هستند، بدون اینکه نیاز و مشکلات آنها دیده شود. در نهایت می‌توان مطرح نمود، پیاده‌سازی شبکه تلویزیون روستایی در روستاهای کشور ممکن نمی‌شود، مگر با اجرای سیاست‌های خاصی مانند دگرگون‌سازی، این عبارت به این معناست که نیازهای روستاییان باید در جایگاه نخست قرار بگیرد. درک مفهوم دگرگون‌سازی عادلانه است، چون به مردم کمک می‌کند تا آن چه را می‌خواهند به دست آورند، کارساز است چون انگیزه‌هایی را در روستاییان برای مشارکت در ایجاد شبکه تلویزیون روستایی پدید می‌آورد. به این معنا که مصلحان و کارگزاران پروژه مربوط به شبکه تلویزیون روستایی باید از لفاف حرفه‌گرایی، فرهنگ-مداری و ارزش‌گرایی دانش و مهارت خود بیرون آمده و با مردم روستایی به گفتگو بپردازند و مبادرت به یادگیری از آنان بکنند. باید این امر را بپذیریم که روستاییان به مراتب بیش از آن چه که کارگزاران توسعه می‌پندارند، دانا و مطلع هستند. قابل ذکر است، دگرگون‌سازی در نواحی روستایی برای ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در قالب تمرکززدایی و اتخاذ راهبردهای توسعه پایدار است. در کنار دگرگون‌سازی در قالب تمرکززدایی، دگرگون‌سازی در انسجام و هماهنگی سازمان‌های مرتبط نیز همواره مورد بحث است.

در نهایت با توجه با اهداف و نتایج پژوهش؛ پیشنهادات راهبردی-کاربردی و پژوهشی ارائه شد:

- ✓ به منظور پرهیز از اقدامات اقتدارگرایانه و پراکنده‌کاری و ناهماهنگی‌های نهادی در عرصه ایجاد شبکه تلویزیون روستایی در کشور لازم است تا فرایند مداخله سه مرحله اصلی نیازسنجی، امکان‌سنجی، نهادسازی را پشت سر گذارد؛
- ✓ اصلاح و تقویت نهادها و سازمان‌های اداری به منظور ایجاد روند پایش و نظارت از سطوح خرد در مناطق روستایی تا سطوح کلان در بخش‌های بالادستی مربوط به ایجاد شبکه تلویزیون روستایی یکی از عوامل موثر در موفقیت اینگونه شبکه‌ها است. در این راستا لازم است شبکه اداری و اجرایی و کارشناسی به گونه‌ای در نظر گرفته شود که کارشناسان پایین‌دستی که ارتباط مستقیم با روستاییان دارند، قادر باشند به صورت روتین و منظم در خصوص برنامه‌های هدفمند توسعه‌ای گزارش‌های خودخواسته و یا درخواستی را تهیه و به بخش‌های بالادستی ارائه دهند؛
- ✓ در حال حاضر تقریباً دستگاه‌های اجرایی در زمینه ایجاد شبکه تلویزیون کشور بدون بدنه و مرکز دولتی در روستاها هستند. این دستگاه‌ها معمولاً به قدری دارای ارباب رجوع شهری هستند که اصولاً فرصت کافی برای انجام وظایف خود در روستاها پیدا نمی‌کنند، این امر ناشی از انزوای نسبی جغرافیایی بسیاری از روستاها و نبود متولی ناظر و سیاستگذاری مشخص است. بر این اساس توصیه می‌گردد، دستگاه‌های اجرایی موضوع ایجاد شبکه تلویزیون محلی را در دستور کار خود قرار بدهند، و با رویکرد مشارکتی و جهادی، و توجه کافی به شرایط محلی و نیازهای روستاییان در طراحی و اجرای شبکه تلویزیونی و با عینک روستایی نه شهری به تدبیر مسائل متعدد بپردازند؛ و
- ✓ همچنین توصیه می‌گردد، برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت عملیاتی به صورت کمی و قابل سنجش برای توسعه شبکه‌های تلویزیون روستایی برای نیل به اهداف بین بخشی و سنجش و پایش و بهبود مستمر آن اتخاذ گردد.

سپاسگزاری

مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده که در گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از آن دفاع شده است.

منابع

ازکیا، مصطفی و ایمانی، علی. (۱۳۹۴). توسعه پایدار روستایی. اطلاعات، تهران، چاپ دوم.

- امیر انتخابی، شهرام، جوان، فرهاد و جاوید، لقمان. (۱۳۹۷). تحلیل جایگاه سکونتگاه‌های روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور مورد مطالعه: برنامه‌های توسعه اقتصادی- اجتماعی پس از انقلاب اسلامی (۹۵-۱۳۶۸). *راهنما/ اجتماعی فرهنگی*، ۷(۴)، ۷۲-۳۵.
- امیرانتخابی، شهرام، جوان، فرهاد، نعیم آبادی، نازنین. (۱۳۹۶). سرمایه اجتماعی و پایداری نواحی روستایی در شهرستان کاشمر. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۶(۲۰)، ۷۹-۹۶. <http://dx.doi.org/10.18869/acadpub.serid.6.20.79>
- امیری، جهاندار؛ زابلی‌زاده، اردشیر؛ طاعتی، شهریار. (۱۳۹۹). راهکارهای برنامه‌سازی تلویزیونی در راستای توسعه‌ی کشاورزی بر مبنای نظریه‌ی نشر نوآوری. *فصلنامه مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی*، ۹(۲)، ۳۷-۶۶. <https://magiran.com/p2357414>
- باقرزاده، محمدباقر؛ حسینی مهر، صدیقه؛ شهرداری، رفعت؛ اصغری، حسین. (۱۴۰۱). تحلیلی بر اثرگذاری رسانه ملی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان رودسر). *دوفصلنامه نشریه علمی مهندسی جغرافیای سرزمین*، ۵(۹)، ۲۱۲-۲۲۵. https://www.jget.ir/article_131090.html
- حاجی‌نژاد، علی؛ پایدار، ابوذر؛ الالدین وندی، آیدا. (۱۳۹۵). تبیین جایگاه برنامه‌های تلویزیونی در ارتقای سطح توسعه فرهنگی زنان روستایی (دهستان کیار غربی، شهرستان کیار). *برنامه ریزی فضایی جغرافیا*، ۶(۱۰)، ۵۸-۳۹. <https://doi.org/10.22108/sppl.2016.21626>
- حیدری ساربان، وکیل؛ باختر، سهیلا. (۱۳۹۹). بررسی آثار فناوری اطلاعات و ارتباطات بر ارتقاء شاخص‌های محیط زیستی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: دهستان حسن‌آباد- شهرستان اسلام آباد غرب)، *پژوهش‌های محیط زیست*، ۱۱(۲۱)، ۲۷۳-۲۸۶. https://www.iraneiap.ir/article_125581.html
- خواجeh شاهکوهی، علیرضا. (۱۳۹۲). تحلیل نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان مطالعه موردی: روستاهای قرن‌آباد و اصفهان کلاته شهر گرگان. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۳(۷)، ۱۰۳-۱۲۰. https://gps.gu.ac.ir/article_5386.html
- دراستیکل، فیلیپ ون. (۱۳۸۲). *ارزیابی مشارکتی ارتباطات روستایی، رهیافتی جدید در تحقیقات و طراحی ارتباطات برای برنامه‌ها و راهبردهای توسعه*. ترجمه ابراهیم مردانی بلداجی، تهران: وزارت جهاد سازندگی.
- رحمانی فضلی، عبدالرضا؛ بوذری، سیما. (۱۳۸۸). دستیابی به توسعه‌ی پایدار روستا با تأکید بر نقش محوری رسانه‌های جمعی مطالعه موردی: روستاهای استان قزوین. *جغرافیا و توسعه*، ۱۴(۷)، ۱۰۱-۱۲۰. <https://doi.org/10.22111/gdij.2009.1219>
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ محمودی، سمیرا؛ غفاری، غلامرضا؛ پورطاهری، مهدی. (۱۳۹۴). تبیین الگوی فضایی سرمایه‌ای اجتماعی در توسعه پایدار روستایی، مورد: روستاهای استان خراسان رضوی. *فصلنامه‌ی اقتصاد فضا و توسعه روستایی دانشگاه خوارزمی*، ۴(۱)، ۸۷-۱۰۷. <http://dx.doi.org/10.18869/acadpub.serid.4.11.87>
- ریاحی وفا، عباس؛ و هدایتی، محمدرضا. (۱۳۸۵). رتبه‌بندی و اولویت‌دهی روستاهای استان تهران برای تبدیل دفاتر پستی روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات با هدف توسعه روستایی و با استفاده از روش طبقه‌بندی تاکسونومی عددی. *فصلنامه روستا و توسعه*، ۹(۴)، ۱-۳۶.
- سورانی، فاطمه؛ کلانتری، خلیل؛ اسدی، علی. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر استفاده روستاییان از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات، مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان نجف‌آباد. *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۳(۲)، ۲۱-۴۹.
- شیخی، داود؛ پاک‌کی، معصومه؛ ماسوری، مؤگان. (۱۴۰۰). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر در افزایش کارایی دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی. *فصلنامه سیاست‌نامه علم و فناوری*، ۱۱(۳)، ۴۴-۶۰. <https://dori.net/dor/20.1001.1.24767220.1400.11.3.3.5>
- صفری، مرتضی؛ جعفری، مصطفی. (۱۴۰۰). رسانه‌های محلی و توسعه: مطالعه موردی: استان زنجان. *دوفصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه*، ۱۰(۱)، ۱۳۱-۱۵۹. <https://doi.org/10.22034/jeds.2021.42435.1469>
- فرهنگی، علی‌اکبر؛ روشندل اربطانی، طاهر. (۱۳۸۳). نگرشی بر بنیان‌های نظری مدیریت سازمان‌های رسانه‌ای. *فصلنامه دانش مدیریت*، ۶۶(۲)، ۳۴۲-۳۱۳. https://journals.ut.ac.ir/article_11576.html
- گلشنی، علیرضا؛ جدیدی، علی؛ اسکندری، صالح. (۱۳۹۱). نقش رسانه در توسعه سیاسی و اجتماعی با تأکید بر جامعه معناگرای ایران. *پژوهش‌های سیاسی*، ۲(۱)، ۵-۲۸.
- ملکی، سعید. (۱۳۹۰). سنجش توسعه پایدار در نواحی شهری با استفاده از تکنیک‌های برنامه‌ریزی، *جغرافیا و توسعه*، ۹(۲۱)، ۲۱-۳۰. https://gdij.usb.ac.ir/article_584.html

- یاسوری، مجید، جوان، فرهاد. (۱۳۹۴). تحلیل محدودیت‌های تنوع‌بخشی اقتصاد روستایی مورد: دهستان اشکور علیا. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۴ (۱۳)، ۱۹-۳۷. <https://dorl.net/dor10.18869/acadpub.serid.4.13.19>
- Arayesh, B., Sharifi, M., & Porsaeid, A. (2013): Study of role of Information and Communication Technology (ICT) in rural social-cultural development (A case Study, Ilam, Iran), *World of Sciences Journal*, 3(1), 10-16.
- Bahat, S.h. (2003). *Rural industrialization through small enterprises, presented at WASME 14th. international conference*, September.
- Borec, A., & Turk, J. (2009). Sustainable Rural Development– Eu Agriculture Perspective, *Revija za geografijo. Journal for Geography*, 4(1), 37-52. https://ff.um.si/wp-content/uploads/041-04_borec.pdf
- Chigbu, U.E. (2012). Village Renewal as an Instrument of Rural Development: Evidence from Weyarn, Germany. *Community Development*, 43(2), 209-224. <https://doi.org/10.1080/15575330.2011.575231>
- Gelb, E.M. (1999). *Adoption of IT by farmers-does reflect the potential benefit*. Second European conference of the European federation for information technology in agriculture, food and the environment, Bonn.
- Gouvea, R., Kapelianis, D., & Kassicieh, S. (2018). Assessing the nexus of sustainability and information & communications technology. *Technological Forecasting and Social Change*, 1 (3), 39-44. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2017.07.023>
- Gunasekaran, A. (2007). Performance Measures and Metrics in Logistics and Supply Chain Management: A Review of Recent Literature (1995-2004) for Research and Applications. *International Journal of Production Research*, 45(1), 2819-2840. <https://doi.org/10.1080/00207540600806513>
- Hollifield, A., & Donnermeyer, J.F. (2003). Creating demand: influencing information technology. *Government information Quarterly*, 20(4), 135-150.
- Khan, N., Naseem Siddiqui, B., Khan, N & Ahmad, Z., Ismail, S., Hassan Javed, H., Ali, S., Kazim, R., Azam, T & Khan Kasi, Awais. (2020). Mass Media Role in Agricultural and Rural Development. *International Journal of Advanced Research in Biological Sciences*, 7(4), 199-209. <http://dx.doi.org/10.22192/ijarbs.2020.07.04.025>
- Knaap, G. and Chakraborty, A. (2007). Comprehensive Planning for Sustainable Rural Development, University of Maryland – USA, Special Issue on Rural Development Policy - No 37, pp.18-20. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.132972>
- Leng, C., Ma, W., Tang, J. and Zhu, Z. (2020). ICT adoption and income diversification among rural households in China. *Applied Economics*, 52(33), 3614-3628. <https://doi.org/10.1080/00036846.2020.1715338>
- Liu, Y., Qian, W., & Zheng, L. (2023). Effect of Internet Use to Obtain News on Rural Residents' Satisfaction with the Social Environment: Evidence from China. *Int J Environ Res Public Health*, 20(3), 1844-1853. <https://doi.org/10.3390/ijerph20031844>
- Maleki, E.J. (2003). Digital development in rural areas: potentials and pitfalls. *Journal of Rural Studies*, 19(1), 201-214.
- Mathur, A., & Ambani, D. (2005). *ICT and rural societies: Opportunities for growth*. *The International Information & Library Review*, 37(4), 345-351. <https://doi.org/10.1016/j.iilr.2005.09.004>
- Meena, K., & Yadav, R. (2021). Impact of Media on Rural Development: Analyzing the Transformation in Sirohi District in the 21st Century. *Mass Communication & Journalism India*, 2(1), 137-146. <https://ssrn.com/abstract=3841938>
- Neogi, S. (2019). *Position control of nano-positioning scanning stage: design and implementation of hysteresis compensation scheme with real time implementation*. Technische Universiteit Eindhoven.
- Nikade, A., Omego, C.U. and Ochonogor, C. (2019). Mass Media Coverage of Development News in Rural and Urban Areas of Bayelsa State, Nigeria. *Journal of Humanities and Social Science*, 17(4), 112-172. <https://www.hummingbirdpubng.com/wp-content/uploads/2020/07/Mass-Media-Coverage-of-Development-News-in-Rural-and-Urban-Areas.pdf>
- Ofer, A. (1999). *The rural business network in the UK*. Second European conference of the European federation for information technology in agriculture, food and the environment, Boon
- Rao, N.H. (2007). A framework for implementing information and communication technologies in agricultural development in India. *Journal of Technological Forecasting & Social Change*, 74(4), 491-518. <https://doi.org/10.1016/J.TECHFORE.2006.02.002>
- Ruth, M. (2001). Women and sustainable development. Non-Governmental Liaison Service. Retrieved from www.un-ngls.org
- SARDF (South African Rural Development Framework). (2005). "Report": available on <http://cbdd.wsu.edu/kew/content/cdoutput/tr501/page58.htm>.

- Sheng, J., & Lu, Q. (2020). The influence of information communication technology on farmers' sales channels in environmentally affected areas of China. *Environmental Science and Pollution Research*, 27(24), 42513-42529. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-10203-6>
- Shri, S.K & Halliyavar, N. (2016). The role of media in rural development: a study of dharwad rural district (KARNATAKA). *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)*, 6(2), 1- 41.
- UNDP (2006). *Human Development Report 2006*. Economica, Paris, 251. <https://www.jetir.org/papers/JETIR1902600.pdf>
- Varga, E. (2008). *The Challenges of Sustainable Rural Development towards Engineering Education*. University of Faculty of Engineering/ Department of Pedology, Pecs, Hungary. https://www.ineer.org/Events/ICEE2008/full_papers/full_paper285.pdf
- Ward, N., & Brown, D. L. (2009). Placing the Rural in Regional Development. *Regional Studies*, 43(2), 1237-1244. <https://doi.org/10.1080/00343400903234696>
- Zeller, M. (2006). *Rural development theory and policy*. Germany: University of Hohenheim. 23.

